

**UCHWAŁA NR XXXIV/258/2022
RADY POWIATU SZTUMSKIEGO**

z dnia 20 kwietnia 2022 r.

w sprawie przyjęcia „Programu rozwoju pieczy zastępczej w powiecie sztumskim na lata 2022- 2024”

Na podstawie art. 12 pkt. 11 ustawy z dnia 5 czerwca 1998r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. 2022 poz. 528 z późn. zm.) oraz art. 180 pkt 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. 2022 poz. 447) Rada Powiatu Sztumskiego uchwala, co następuje:

§ 1.

Przyjmuje się „Program rozwoju pieczy zastępczej w powiecie sztumskim na lata 2022- 2024” w brzmieniu stanowiącym załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2.

Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Powiatu Sztumskiego.

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodnicząca Rady
Powiatu Sztumskiego

Dobrosława Frączek

Załącznik
do Uchwały Nr XXXIV/258/2022
Rady Powiatu Sztumskiego
z dnia 20.04.2022 r.

**PROGRAM
ROZWOJU PIECZY ZASTĘPCZEJ
W POWIECIE SZTUMSKIM
NA LATA 2022-2024**

Sztum 2022

SPIS TREŚCI

WSTĘP.....	3
I. SYSTEM WSPARCIA RODZINY.....	4
II. ORGANIZACJA PIECZY ZASTĘPCZEJ.....	9
2. 1. Rodzinna piecza zastępcza w Powiecie Sztumskim.....	12
2. 2. Instytucjonalna piecza zastępcza w Powiecie Sztumskim.....	20
2. 3. Usamodzielnienie pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej.....	21
2. 4. Finansowanie pieczy zastępczej.....	22
III. CELE I ZADANIA PROGRAMU ROZWOJU PIECZY ZASTĘPCZEJ W POWIECIE SZTUMSKIM NA LATA 2022-2024.....	25
IV. LIMIT RODZIN ZASTĘPCZYCH ZAWODOWYCH W LATACH 2022-2024.....	32
V. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU.....	32
VI. BENEFICJENCI ORAZ REALIZATORZY PROGRAMU.....	32
VII. MONITORING I EWALUACJA PROGRAMU.....	33

*Dla dobra dzieci,
które potrzebują szczególnej ochrony i pomocy ze strony dorosłych, środowiska rodzinnego,
atmosfery szczęścia, miłości i zrozumienia, w trosce o ich harmonijny rozwój i przyszłą
samodzielność życiową, dla zapewnienia ochrony przysługujących im praw i wolności,
dla dobra rodziny,
która jest podstawową komórką społeczeństwa oraz naturalnym środowiskiem rozwoju, i dobra
wszystkich jej członków, a w szczególności dzieci, w przekonaniu, że skuteczna pomoc dla rodziny
przeżywającej trudności w opiekowaniu się i wychowywaniu dzieci oraz skuteczna ochrona dzieci
i pomoc dla nich może być osiągnięta przez współpracę wszystkich osób, instytucji i organizacji
pracujących z dziećmi i rodzicami.*

Preambuła ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej
(Dz. U. z 2022 r. poz. 447)

WSTĘP

Rodzina jest to podstawowa komórka społeczna, to właśnie na niej bazuje całe społeczeństwo. System wsparcia rodziny oraz pieczy zastępczej ukierunkowany jest na wychowaniu dziecka w jego naturalnym środowisku, w rodzinie. Podejmowane są działania profilaktyczne, a także doskonalone są metody pracy z rodziną, aby dziecko pozostało w swojej rodzinie naturalnej. Rodziny przeżywające trudności otrzymują wsparcie od ośrodków pomocy społecznej, także w zakresie funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Jednakże, kiedy wszystkie metody pracy z rodziną zostały już wykorzystane, nie został osiągnięty oczekiwany rezultat, wówczas dziecko zostaje odebrane rodzicom biologicznym i trafia do pieczy zastępczej. Piecza zastępcza sprawowana jest w formie rodzinnej oraz instytucjonalnej. Według art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2022 r. poz. 447) *system pieczy zastępczej to zespół osób, instytucji i działań mających na celu zapewnienie czasowej opieki i wychowania dzieciom w przypadkach niemożności sprawowania opieki i wychowania przez rodziców biologicznych*. Pobyt dziecka w pieczy zastępczej powinien być krótkoterminowy. Jest to czas, podczas którego rodzice biologiczni mogą poprawić swoją sytuację życiową, aby stworzyć dziecku warunki do prawidłowego rozwoju. Kiedy ten czas nie jest wykorzystany przez rodziców, reguluje się sytuację prawną dziecka, wówczas matka oraz ojciec zostają pozbawieni władzy rodzicielskiej. Następnie rozpoczyna się procedura adopcyjna, której celem jest znalezienie małoletniemu rodziny przysposabiającej.

System pieczy zastępczej powinien bazować na konkretnych działaniach. W związku z powyższym Program Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2022-2024 zakłada, iż w **dalszym ciągu należy rozwijać system pieczy zastępczej na terenie powiatu sztumskiego, ze szczególnym uwzględnieniem rodzinnych form pieczy zastępczej**. Realizacja powyższego celu jest możliwa dzięki realizacji celów szczegółowych, które brzmią następująco:

1. Wspieranie rodziny przeżywającej trudności w opiece i wychowaniu.
2. Tworzenie odpowiednich warunków do powstania nowych form rodzinnej pieczy zastępczej.
3. Wspieranie rodzinnego systemu pieczy zastępczej.
4. Spełnianie obowiązujących standardów w placówkach opiekuńczo-wychowawczych.
5. Wspieranie usamodzielniających się wychowanków rodzinnej oraz instytucjonalnej pieczy zastępczej.

Rozwój systemu pieczy zastępczej opiewa w dalszym ciągu na współpracy różnych instytucji

państwowych, organizacji pozarządowych oraz rodzin zastępczych.

Wyznaczone cele znajdują swoje odzwierciedlenie w „Wojewódzkim Programie Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej na lata 2021-2030” przyjętym Uchwałą NR 437/XXXVI/21 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 27 września 2021 r.

Niniejszy program został opracowany w głównej mierze w oparciu o dane statystyczne Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Sztumie. Dane zawarte w programie zostały także przekazane przez ośrodki pomocy społecznej funkcjonujące na terenie powiatu sztumskiego, a także Sąd Rejonowy w Kwidzynie III Wydział Rodzinny i Nieletnich (kuratorzy). Postulaty wyżej wymienionych instytucji oraz rodzin zastępczych ujęte zostały w Programie Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Sztumskim na lata 2022-2024.

I. SYSTEM WSPARCIA RODZINY

System wsparcia rodziny ukierunkowany jest na rodzinach przeżywających trudności w realizacji funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Jest to planowany system działań wsparcia rodzinie, której to celem jest zdolność do wypełnienia powyższej funkcji.

Zgodnie z art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U z 2022 r. poz. 447) zapewniane jest wsparcie, polegające na:

- ✓ *analizie sytuacji rodziny i środowiska rodzinnego, jak również przyczyny kryzysu w rodzinie,*
- ✓ *wzmocnieniu roli w funkcji rodziny,*
- ✓ *rozwijaniu umiejętności opiekuńczo-wychowawczych rodziny,*
- ✓ *podnoszeniu świadomości w obszarze planowania i funkcjonowania rodziny,*
- ✓ *pomocy w integracji rodziny,*
- ✓ *przeciwdziałaniu marginalizacji i degradacji społecznej rodziny,*
- ✓ *dążeniu do reintegracji rodziny.*

Zgodnie z wyżej wymienioną ustawą wsparcie rodziny prowadzone jest w formie pracy z rodziną, a także pomocy w wychowaniu i opiece nad dzieckiem. Opisywane wsparcie może zostać przekazane rodzinie poprzez instytucje oraz podmioty działające na rzecz dziecka i rodziny, placówki wsparcia dziennego oraz rodziny wspierające. Bardzo istotna jest zgoda rodziny na otrzymywane wsparcie, a także jej aktywny udział w działaniach pomocowych. Organem prowadzącym pracę z rodziną jest w szczególności gmina, jednakże zgodnie z art. 10 ust. 1 wyżej cyt. ustawy może to zostać zlecone innemu podmiotowi (organizacjom pozarządowym, bądź osobom prawnym, czy jednostkom działającym w zakresie wspierania rodziny).

Praca z rodziną opiera się na takich formach jak:

- ✓ konsultacja i poradnictwo specjalistyczne,
- ✓ terapia i mediacje,
- ✓ usługa dla rodzin z dziećmi, w tym usługa opiekuńcza i specjalistyczna,
- ✓ pomoc prawna, szczególnie w zakresie prawa rodzinnego,
- ✓ organizowanie dla rodzin spotkań – wymiana doświadczeń oraz zapobiegania izolacji.

System wsparcia rodziny na terenie powiatu sztumskiego klaruje się w następujący sposób. Poniższa tabela obrazuje liczbę rodzin korzystających z pomocy społecznej na przełomie lat 2019-2021r.

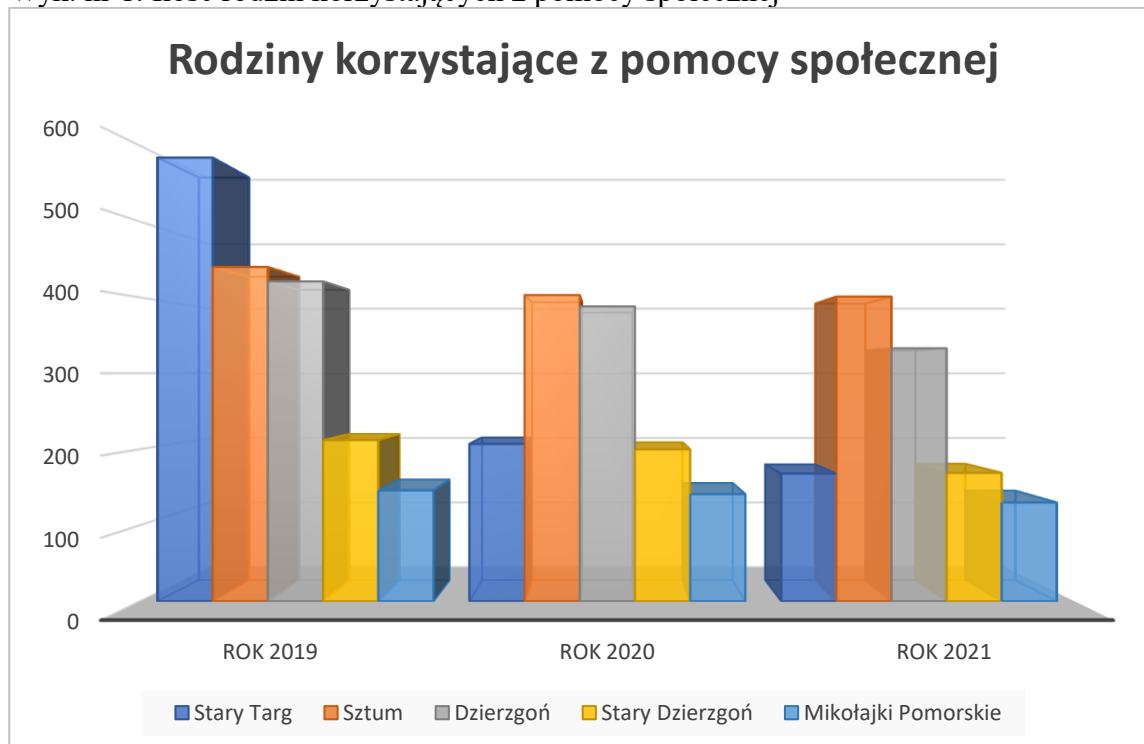
Tab. nr 1. Ilość rodzin korzystających z pomocy społecznej

Gminy	Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej		
	2019	2020	2021
Sztum	440	403	401
Dzierzgoń	421	388	333
Mikołajki Pomorskie	146	141	130
Stary Targ	584	207	168
Stary Dzierzgoń	212	200	169

Źródło: dane OPS

Powyższa tabela uwidacznia tendencję spadkową ilości rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na przełomie lat 2019-2021. Największy spadek uwidacznia się w gminie Stary Targ. Na przełomie powyższych lat świadczenie „Dobry start” zostało przekazane innej instytucji państwowej, aktualnie zadanie to koordynuje Zakład Ubezpieczeń Społecznych, co może wskazywać na minimalny spadek rodzin korzystających z podmiotowego wsparcia. W latach 2020 oraz 2021 r. szerzyła się pandemia związana z koronawirusem COVID-19 co również mogło wpływać na liczbę rodzin korzystających z pomocy społecznej. Największą liczbę rodzin korzystających z pomocy społecznej wykazuje gmina Sztum oraz gmina Dzierzgoń. Natomiast najmniejszą liczbę rodzin wskazuje gmina Mikołajki Pomorskie. Powyższy rozkład jest zgodny z faktem, iż w gminie Sztum oraz Dzierzgoń mieszka większa ilość osób w porównaniu do gminy Mikołajki Pomorskie. Wyniki z wyżej wymienionej tabeli zostały umiejscowione na poniższym wykresie, celem zobrazowania różnic.

Wyk. nr 1. Ilość rodzin korzystających z pomocy społecznej

Źródło: dane OPS

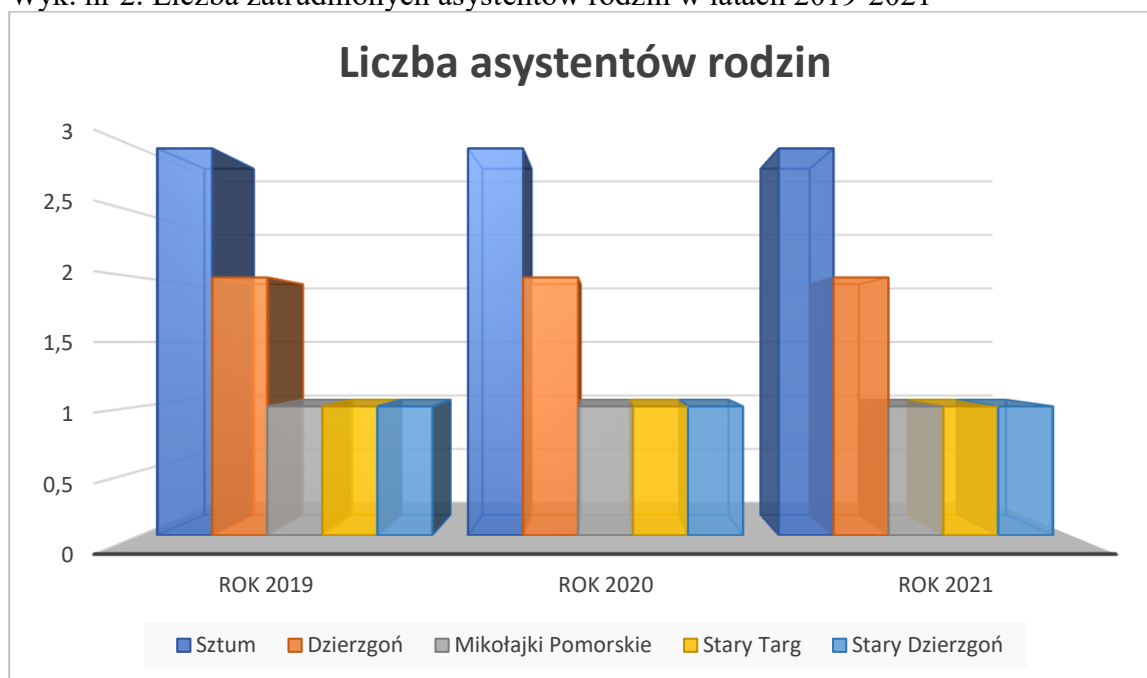
Kolejną formą systemu wsparcia rodziny jest wsparcie asystenta rodziny. Przygotowuje on rodzinę do samodzielnego pokonywania trudności życiowych, ukazuje jak winno wyglądać postępowanie rodziców w kwestii wychowania i opieki dzieci.

Do głównych zadań asystenta rodziny należy w szczególności opracowanie i realizowanie planu pomocy rodzinie, udzielanie pomocy w rozwiązywaniu problemów socjalnych, psychologicznych oraz wychowawczych. Pracę z rodziną prowadzi w miejscu jej zamieszkania. Asystent rodziny powinien mobilizować członków rodziny do ponoszenia kwalifikacji zawodowych, wspierać w poszukiwaniu oraz utrzymywaniu pracy zarobkowej. Cała praca asystenta opiera się na poprawie sytuacji życiowej rodziny.

W kwestii rodzicielskiej asystent rodziny wspiera rodzica w wychowaniu i opiece nad dzieckiem. Jednakże, kiedy dziecko umieszczone zostaje w pieczy zastępczej, wspólnie z rodziną biologiczną pracuje na rzecz jego powrotu do domu rodzinnego.

Poniżej zostanie przedstawiona ilość zatrudnionych asystentów w ośrodkach pomocy społecznej funkcjonujących na terenie powiatu sztumskiego, a także liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny.

Wyk. nr 2. Liczba zatrudnionych asystentów rodzin w latach 2019-2021

Źródło: dane OPS

W gminie Sztum oraz Dzierzgoń jest najwięcej zatrudnionych asystentów na tle pozostałych gmin. Są to tereny miejsko-wiejskie, a pozostałe gminy znajdują się na terenach wiejskich, przez co uwidacznia się potrzeba zatrudnienia większej ilości pracowników. Zarówno gminne ośrodki pomocy społecznej w Starym Targu, Mikołajkach Pomorskich oraz w Starym Dzierzgoniu zatrudniają po jednym asystencie rodziny.

W następnej tabeli zostały zawarte dane odnośnie liczby rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny.

Tab. nr 2. Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny w latach 2019-2021

Gminy	Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny		
	2019	2020	2021
Sztum	43	31	29
Dzierzgoń	12	17	16
Mikołajki Pomorskie	10	10	11
Stary Targ	18	13	18
Stary Dzierzgoń	10	13	12

Źródło: dane OPS

Z tabeli nr. 2 wynika, iż najwięcej rodzin objętych jest wsparciem asystenta rodziny w gminie Sztum, jest to analogiczne do poprzedniego wykresu. W wyżej wymienionym ośrodku uwidacznia się niewielka tendencja spadkowa rodzin, z którymi współpracuje asystent rodziny na przełomie analizowanych lat. W pozostałych gminach liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny plasuje pomiędzy liczbą rodzin 10-18, gdzie uwidacznia się zrównoważona ilość rodzin na przełomie 2019-2021 r.

Poprzez placówki wsparcia dziennego oraz rodziny wspierające realizowany jest szereg działań profilaktycznych oraz pomocowych dla rodzin zmagających się z takimi trudnościami jak: ubóstwo, niewydolność wychowawcza, przemoc zarówno fizyczna, jak i psychiczna oraz uzależnienia.

Placówka wsparcia dziennego współpracuje z rodzicami dzieci, a także z placówkami oświatowymi oraz podmiotami leczniczymi. Może być prowadzona w formie opiekuńczej (koła zainteresowań, świetlice oraz kluby), specjalistycznej oraz pracy podwórkowej realizowanej przez wychowawcę.

W Powiecie Sztumskim placówki wsparcia dziennego znajdują się w gminach:

- ✓ Mikołajki Pomorskie – *Kuźnia Talentów*,
- ✓ Stary Dzierzgoń – *Twórcza Chata*,
- ✓ Dzierzgoń – *Centrum Wsparcia Rodzin, Dzierzgoński Ośrodek Kultury, świetlice środowiskowe*,
- ✓ Stary Targ – *Labirynt odkrywców*.

W 2019 r. Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Sztumie współpracował z trzema rodzinami wspierającymi, w 2020 r. z dwoma rodzinami. Natomiast w 2021 r. wyżej wymieniony Ośrodek nie zatrudniał rodzin wspierających. Tylko gmina Sztum posiadała rodziny wspierające.

W mieście i gminie Sztum rodziny wspierane są również poprzez następujące działania:

- ✓ pomoc terapeuty ds. uzależnień, psychologa, specjalisty ds. przemocy w ramach Punktu Konsultacyjnego „KROKUS”,
- ✓ wsparcie mediatora, psychologa, prawnika i pracownika socjalnego w ramach Punktu Konsultacyjnego Poradnictwa Rodzinnego działającego w ramach projektu „Siła Współpracy - rozwój usług społecznych w Mieście i Gminie Sztum”,
- ✓ Klub Integracji Społecznej – psycholog oraz doradca zawodowy,

- ✓ wsparcie rodzin w formie trenera wsparcia rodziny, organizacja warsztatów „Akademia Rodzica”, zajęcia i pikniki integracyjne oraz półkolonie letnie dla dzieci w ramach projektu „Siła Współpracy- rozwój usług społecznych w Mieście i Gminie Sztum”,
- ✓ Karta Dużej Rodziny prowadzona przez MiG Sztum: Program Wsparcia "Rodzina 3+” skierowany jest do członków rodzin wielodzietnych, zamieszkujących pod wspólnym adresem w gminie Sztum oraz rodziców, którzy mieli na utrzymaniu co najmniej troje dzieci bez względu na ich wiek. W 2021 r. wydano 227 tradycyjnych Kart Dużej Rodziny. Natomiast przez cały okres realizacji programu wydano łącznie 3 041 kart tradycyjnych dla 913 rodzin (stan na dzień 31.12.2021 r.),

W ramach przekazywanych w 2021 r. dotacji Lekkoatletyczny Klub Sportowy Zantyr Sztum, Klub Piłkarski Olimpia Sztum oraz Klub Sportowy Czernin zorganizowały zajęcia kierowane do szerokiej grupy dzieci i młodzieży z terenu miasta i gminy Sztum, w szczególności z rodzin ubogich i dysfunkcyjnych.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Dzierzgoniu realizuje następujące działania w zakresie poradnictwa specjalistycznego: psycholog, prawnik, pedagog, pracownik socjalny, terapeuci ds. uzależnień, interwent kryzysowy.

W pozostałych gminach prócz działań Gminnych Zespołów Interdyscyplinarnych, pracę z rodziną oraz dzieckiem realizowano przede wszystkim poprzez pracę socjalną, pomoc psychologiczną, poradnictwo prawne oraz kursy z zakresu aktywizacji zawodowej.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Starym Targu objął wsparciem 3 rodziny w przypadku czasowego umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej. W roku 2021 gmina Sztum objęła 7 rodzin wsparciem asystenta rodziny oraz pracownika socjalnego, który świadczył pracę socjalną na rzecz powrotu dziecka do domu rodzinnego.

Ponadto we wszystkich gminach z terenu powiatu sztumskiego opracowane oraz uchwalone zostały Programy Wspierania Rodziny obejmujące lata 2019-2024, w których opisano system wsparcia rodziny w poszczególnych gminach oraz wyznaczono działania na kolejne lata.

Skuteczność powyższych działań potwierdzają dane statystyczne Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Szumie – w roku 2021 dziewięcioro dzieci powróciło pod opiekę rodziców biologicznych (4 dzieci z rodzin zastępczych niezawodowych, 1 z rodziny zastępczej zawodowej oraz 1 dziecko z rodzinnego domu dziecka, a także trzyosobowe rodzeństwo z placówki opiekuńczo-wychowawczej).

W dalszej kolejności należy podtrzymywać działania mające na celu powrót dziecka do rodziny biologicznej oraz powinno się zwiększać ich zakres.

W ramach opracowania niniejszego programu przedstawiciele poszczególnych ośrodków pomocy społecznej z terenu powiatu sztumskiego poproszono o wskazanie jakie działania należy podejmować w celu zmniejszenia liczby dzieci trafiających do pieczy zastępczej. Uzyskano odpowiedź, iż należy organizować warsztaty dla rodziców, a także umożliwiać dzieciom pomoc specjalistyczną w ośrodkach pomocy społecznej.

Umieszczenie dziecka w pieczy zastępczej jest najbardziej dotkliwą formą ingerencji ze strony sądu we władzę rodzicielską. Ograniczenie władzy rodzicielskiej rodzicom może nastąpić poprzez poddanie jej wykonania nadzorowi kuratora sądowego. W systemie państwa polskiego wyróżnia się kuratora zawodowego, a także kuratora społecznego. Kuratorzy dla dorosłych wykonują orzeczenie w sprawach karnych, natomiast kuratorzy rodzinni zajmują się orzeczeniami w sprawach rodzinnych i nieletnich.

Niżej przedstawiona tabela prezentuje liczbę rodzin oraz nieletnich, u których zastosowano środek zapobiegawczy w postaci nadzoru kuratora.

Tab. nr 3. Liczba rodzin oraz nieletnich objętych nadzorem kuratora na terenie powiatu sztumskiego w latach 2019-2021

Rok	Liczba rodzin objętych nadzorem kuratora	Nieletni objęci nadzorem
2019	198	96
2020	168	69
2021	221	121

Źródło: sprawozdawczość Zespołu Kuratorów Rodzinnych w Kwidzynie.

Uwidacznia się wzrost liczby nadzorowanych rodzin oraz nieletnich na przełomie lat 2019-2021. Nastąpiła konieczność zastosowania środka w postaci ograniczenia władzy rodzicielskiej w formie nadzoru kuratora sądowego. Wzrost nieletnich objętych nadzorem kuratora mógł wynikać z faktu, iż podczas pandemii COVID-19 wiele uczniów przeszło na nauczanie zdalne. Z informacji uzyskanych ze szkół, niektórzy małoletni nie poradzi sobie z wyżej wymienionym wyzwaniem, nie logowali się na zajęcia, uzyskiwali słabe wyniki w nauce. Została zamknięta dla nich sfera rekreacyjna, a także towarzyska, co mogło wpływać na zachowanie dzieci.

Według Zespołu Kuratorów Sądowych w Kwidzynie w celu zapobiegania umieszczania małoletnich w pieczy zastępczej, należałoby rozważyć częstsze kierowanie do pracy z rodziną asystentów rodzin, korzystanie z instytucji rodzin wspierających oraz placówek wsparcia dziennego. Kuratorzy zwrócili uwagę także, iż wskazane byłoby zobowiązanie rodzin do udziału w zajęciach edukacyjnych, mających na celu kształtowanie kompetencji rodzicielskich. Wskazane byłoby częstsze informowanie o problemach alkoholowych rodziców Komisję ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Wedle opinii powyższego zespołu duży wpływ na ilość umieszczanych dzieci, ma fakt, iż rodziny wspierane są dużą ilością świadczeń, które umożliwiają im długotrwałe przebywanie na bezrobociu, demotywią do jakiegokolwiek aktywności.

II. ORGANIZACJA PIECZY ZASTĘPCZEJ

Pieczą zastępczą realizowaną jest w momencie niemożności sprawowania opieki i wychowania nad dzieckiem przez rodziców biologicznych. Organizacją pieczy zastępczej zajmuje się powiat. Dziecko umieszczane jest w rodzinie zastępczej, bądź placówce opiekuńczo-wychowawczej na podstawie orzeczenia sądowego. Jeżeli istnieje pilna potrzeba umieszczenia dziecka w pieczy

zastępczej następuje to wówczas za zgodą rodziców lub za ich wnioskiem. Zostaje zawarta umowa pomiędzy rodziną zastępczą, rodzinnym domem dziecka, a właściwym starostą. W zaistniałej sytuacji starosta niezwłocznie zawiadamia sąd. Umieszczenie dziecka w pieczy zastępczej może nastąpić również po jego prośbie, a także po interwencji pracownika socjalnego, czy kuratora.

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej gwarantuje wszystkim dzieciom ochronę ich praw kierując się zasadą dobra dziecka. W ramach tej zasady Rzeczpospolita Polska zobowiązana jest do ochrony praw dzieci, a w szczególności *ochrony dziecka przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem i demoralizacją*. W myśl Konstytucji *dziecko pozbawione opieki rodzicielskiej ma prawo do opieki i pomocy władz publicznych*. W toku ustalania praw dziecka organy władzy publicznej oraz osoby odpowiedzialne za dziecko są zobowiązane do wysłuchania i w miarę możliwości uwzględnienia zdania dziecka. Dziecko umieszczone w pieczy zastępczej posiada takie same prawa jak dzieci przebywające w rodzinie biologicznej. Zgodnie z Kodeksem rodzinnym i opiekuńczym *Obowiązek i prawo wykonywania bieżącej pieczy nad dzieckiem umieszczonym w pieczy zastępczej, jego wychowania i reprezentowania w tych sprawach, a w szczególności w dochodzeniu świadczeń przeznaczonych na zaspokojenie jego potrzeb, należą do rodziny zastępczej, prowadzącego rodzinny dom dziecka albo kierującego placówką opiekuńczo-wychowawczą, regionalną placówką opiekuńczo-terapeutyczną lub interwencyjnym ośrodkiem preadopcyjnym*. Pozostałe obowiązki i prawa wynikające z władzy rodzicielskiej należą do rodziców dziecka.

Organizacją pieczy zastępczej zajmuje się powiat. Sprawowana jest w formie rodzinnej oraz instytucjonalnej pieczy zastępczej. Według ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej zapewniana jest praca z rodziną zastępczą, która ma na celu powrót dziecka do rodziny, jednakże kiedy jest to niemożliwe – zmierzanie do przysposobienia małoletnich. W przypadku braku możliwości powyższego zapewnienie dziecku wychowania i opieki w środowisku zastępczym. System pieczy zastępczej przygotowuje dziecko do samodzielnego, godnego i odpowiedzialnego życia, naucza pokonywania trudności życiowych zgodnie z zasadami etyki. Opieka zastępcza umożliwia wychowankom nawiązywanie i utrzymywanie bliskich, pozytywnych relacji, kontaktów z rodziną, rówieśnikami oraz stara się zrekompensować im poczucie straty, złagodzić skutki separacji. Piecza zaspokaja wszelkie potrzeby dzieci, poczynając od emocjonalnych, materialno-bytowych, zdrowotnych, kończąc na kulturalno-rekreacyjnych i edukacyjnych. Dziecko może przebywać w pieczy zastępczej do ukończenia 18 roku życia, jeżeli uczy się, wówczas może być umieszczone w pieczy do 25 roku życia.

Rodzinna piecza zastępcza

Zgodnie z art. 39 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2022 r. poz. 447) wyróżnia się następujące formy rodzinnej pieczy zastępczej:

1. rodziny zastępcze:

- ✓ rodzina zastępcza spokrewniona,
- ✓ rodzina zastępcza niezawodowa,
- ✓ rodzina zastępcza zawodowa, w tym również pełniąca funkcje pogotowia rodzinnego oraz rodzina zawodowa specjalistyczna.

2. rodzinne domy dziecka.

Rodziny zastępcze oraz rodzinne domy dziecka mogą być wspierane przez rodziny pomocowe.

Rodziny zastępcze spokrewnione to przeważnie dziadkowie, babcie lub pełnoletnie rodzeństwo dziecka przebywającego w pieczy zastępczej. Rodzinę zastępczą niezawodową tworzą małżonkowie lub osoba, niebędąca wstępnymi lub rodzeństwem dziecka – często są to dalsi krewni, wujostwo dziecka. Rodziny zastępcze zawodowe, tak jak i rodzinne domy dziecka tworzą małżonkowie lub osoba, niebędący wstępnymi lub rodzeństwem dziecka. Są to osoby, które przeszły odpowiednie szkolenia oraz otrzymały kwalifikację do pełnienia powyższych funkcji. Natomiast rodziną zastępczą pomocową może zostać rodzina zastępcza niezawodowa, zawodowa lub rodzinny dom dziecka. Jest tu mowa również o małżonkach lub osobie niepozostającej w związku małżeńskim, przeszkolonych do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, rodzinnego domu dziecka lub rodziny przysposabiającej.

Elementem systemu pieczy zastępczej w powiecie jest również organizator rodzinnej pieczy zastępczej – jednostka organizacyjna powiatu lub podmiot, któremu powiat zlecił realizację tego zadania. Organizator odpowiedzialny jest za wsparcie i rozwój rodzinnej pieczy zastępczej.

Do zadań organizatora rodzinnej pieczy zastępczej należy przede wszystkim:

- ✓ prowadzenie naboru kandydatów oraz kwalifikowanie kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej niezawodowej, zawodowej oraz rodzinnego domu dziecka, zapewnienie badań psychologicznych dla wyżej wymienionych, a także organizowanie dla nich szkoleń,
- ✓ zapewnienie rodzinie zastępczej szkoleń, podnoszących kwalifikację, grup wsparcia, rodzin pomocowych, wolontariuszy, pomocy prawnej oraz psychologicznej,
- ✓ organizowanie Zespołu ds. okresowej oceny sytuacji dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej,
- ✓ zapewnienie szkoleń koordynatorom rodzinnej pieczy zastępczej w celu podnoszenia ich kwalifikacji,
- ✓ przedstawienie corocznego sprawozdania z efektów pracy staroście oraz radzie powiatu,
- ✓ zgłaszanie dzieci z uregulowaną sytuacją prawną do ośrodków adopcyjnych celem przysposobienia dziecka,
- ✓ współpraca ze środowiskiem lokalnym.

Ważną funkcję pełni również koordynator rodzinnej pieczy zastępczej, jako osoba, którą zatrudnia organizator rodzinnej pieczy zastępczej. Koordynator obejmuje opieką nie więcej niż 15 rodzin zastępczych oraz rodzinnych domów dziecka. Swoje obowiązki wykonuje w wymiarze zadaniowego czasu pracy. Do zadań koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej należy w szczególności:

- ✓ udzielanie pomocy oraz wsparcia rodzicom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka w aspekcie pieczy zastępczej, a także w nawiązaniu wzajemnego kontaktu,
- ✓ przygotowanie planu pomocy dziecku we współpracy z rodzicami zastępczymi, asystentem rodziny bądź z podmiotem organizującym pracę z rodziną,
- ✓ zapewnienie rodzicom zastępczym dostępu do specjalistycznej pomocy dla podopiecznych, przede wszystkim pomocy psychologicznej, rehabilitacyjnej oraz reedukacyjnej,
- ✓ zgłaszanie dzieci z uregulowaną sytuacją prawną do ośrodków adopcyjnych celem przysposobienia dziecka,
- ✓ udzielanie pomocy i wsparcia pełnoletnim wychowankom rodzin zastępczych oraz rodzinnych domów dziecka.

- ✓ sporządzanie corocznego sprawozdania z efektów pracy oraz jego przedstawienie organizatorowi rodzinnej pieczy zastępczej.

Koordinator rodzinnej pieczy zastępczej w głównej mierze, podczas swojej pracy bazuje na planie pomocy dziecku. Konstruowany jest on we współpracy z asystentem rodziny/pracownikiem socjalnym, rodziną zastępczą, a także z rodziną biologiczną. Współpraca ukierunkowana jest na rzecz powrotu dziecka do rodziny biologicznej.

Institutionalna piecza zastępcza

Institutionalna piecza zastępcza sprawowana jest w formie:

- ✓ placówek opiekuńczo-wychowawczych typu: socjalizacyjnego, interwencyjnego, specjalistyczno-terapeutycznego, rodzinnego,
- ✓ regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej,
- ✓ interwencyjnego ośrodka preadopcyjnego.

Placówka opiekuńczo-wychowawcza zgodnie z art. 93 ust. 4 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2022 r. poz. 447) zapewnia wychowankom całodobową opiekę oraz wychowanie, a także zaspokaja ich potrzeby, w szczególności emocjonalne, zdrowotne, rozwojowe, bytowe, religijne i społeczne. Pracownicy powyższej placówki realizują plan pomocy dziecku sporządzony we współpracy z asystentem rodziny. Wspólnie podejmują działania w celu powrotu dziecka do rodziny biologicznej, gdy jest to niemożliwe dzieci z uregulowaną sytuacją prawną zgłaszane są do ośrodka adopcyjnego. Wychowawcy placówki umożliwiają dziecku kontakt z rodzicami biologicznymi oraz innymi bliskimi osobami – chyba, że sąd postanowił inaczej. Zapewniają podopiecznym dostęp do kształcenia zgodny z wiekiem oraz możliwościami dzieci. W razie konieczności obejmują wychowanka działaniami terapeutycznymi.

W placówkach opiekuńczo-wychowawczych typu: socjalizacyjnego, interwencyjnego oraz specjalistyczno-terapeutycznego umieszczane są dzieci powyżej 10 roku życia, które wymagają szczególnej opieki, mające trudności w przystosowaniu się do życia w rodzinie. Jednakże w niektórych przypadkach możliwe jest umieszczenie dziecka poniżej 10 roku życia do opisywanej placówki, zwłaszcza gdy umieszczane jest jego rodzeństwo. W placówce opiekuńczo-wychowawczej nie może przebywać więcej niż 14 dzieci. Możliwe jest przyjmowanie dzieci przez całą dobę.

2. 1. Rodzinna piecza zastępcza w Powiecie Sztumskim

W Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Sztumie zatrudnionych jest 3 koordinatorów rodzinnej pieczy zastępczej oraz 2 specjalistów pracy z rodziną. Na dzień 31 grudnia 2021 r. koordynatorzy oraz specjalista pracy z rodziną obejmowali pod opieką łącznie 70 rodzin zastępczych.

Koordinatorzy podczas swojej pracy napotykają wiele przeszkód i trudności. Bywa, iż zauważają pewne nieprawidłowości, które mogą nie być dostrzegane z punktu widzenia opiekuna zastępczego, przez co mogą spotkać się z niechęcią rodziców zastępczych. Rady ze strony

koordynatora nie zawsze są odbierane w sposób pozytywny. Rodzice zastępczy nie zawsze odczuwają, iż koordynator działa kierując się dobrem dziecka. Czynności podejmowane przez pracownika Zespołu ds. rodzinnej pieczy zastępczej nie służą ukazywaniu braku kompetencji rodzin zastępczych lecz udzielenia pomocy i wsparcia do sprawowania opieki nad dzieckiem. Pandemia COVID-19 również wpłynęła na pracę koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej. Przez pewien okres praca z rodziną zastępczą odbywała się w środowisku rodzin zastępczych tylko w pilnych przypadkach. W szczególności kontakt z rodzicami zastępczymi odbywał się poprzez kontakt telefoniczny oraz kamerkę internetową. Rodzaj wsparcia rodzin zastępczych/prowadzących rodzinne domy dziecka został dostosowany do ich indywidualnych potrzeb. Podczas czasu pandemii koordynatorzy byli w stałym kontakcie z pedagogami szkolnymi. Wówczas nastąpiły problemy edukacyjne, z którymi musiał mierzyć się pracownik PCPR wraz z rodzicami zastępczymi.

Funkcja koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej powiązana jest ze stresem, co może doprowadzić do wypalenia zawodowego. W dalszej kolejności istnieje potrzeba systematycznej pracy psychologa z koordynatorami, celem zapobiegania powyższemu.

Problemem jest również komunikacja z podopiecznymi rodzin zastępczych, ponieważ nawiązanie relacji z nimi wymaga czasu i wytrwałości z uwagi na ich przeżycia, skrytość oraz brak zaufania do osoby dorosłej. Wychowankowie nie zawsze słuchają rad koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej oraz rodziców zastępczych.

Nie każdy organizator rodzinnej pieczy zastępczej ma do dyspozycji samochód służbowy. Często koordynatorzy wykonując swoją pracę przemieszczając się prywatnym samochodem osobowym, za co otrzymują dodatkowe środki finansowe.

Organizacja pieczy zastępczej jest zadaniem własnym powiatu. Poniżej przedstawiony zostanie w sposób ilościowy system rodzinnej pieczy zastępczej na terenie powiatu sztumskiego na przełomie 2019-2021 r.

Tab. nr 4. Liczba rodzin zastępczych i liczba dzieci z uwzględnieniem poszczególnych lat (stan na 31 grudnia 2021 r.)

2019		2020		2021	
Liczba dzieci	Liczba rodzin	Liczba dzieci	Liczba rodzin	Liczba dzieci	Liczba rodzin
121	68	135	72	125	70

Zródło: sprawozdawczość Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Sztumie

Liczba dzieci oraz liczba rodzin w latach 2019 oraz 2021 plasuje się na podobnym poziomie. W roku 2020 w porównaniu do powyższych lat liczba dzieci oraz liczba rodzin jest najwyższa. Można wnioskować, iż powyższy wzrost mógł być spowodowany wystąpieniem nowych problemów, zagrożeń związanych z pandemią COVID-19. Różnice między rokiem 2020 a 2021, mogła wynikać także z faktu, iż rozpoczęcie pandemii, spowodowało potrzebę modyfikacji form wsparcia ośrodków pomocy społecznej. Współpraca z rodzinami wymagała wówczas nowych metod i technik, w roku 2021 zostały one już dopracowane, co może wskazywać na umieszczenie mniejszej ilości dzieci w pieczy zastępczej.

Tab. nr 5. Struktura rodzin zastępczych w Powiecie Sztumskim w latach 2019-2021 (stan na 31 grudnia)

Forma rodzinnej pieczy zastępczej	2019		2020		2021	
	Liczba dzieci	Liczba rodzin	Liczba dzieci	Liczba rodzin	Liczba dzieci	Liczba rodzin
Rodziny spokrewnione	39	30	40	30	35	29
Rodziny niezawodowe	31	22	42	27	36	26
Rodziny zawodowe	28	10	26	10	23	10
Rodziny zawodowe specjalistyczne	4	2	2	1	1	1
Rodziny zawodowe Pogotowia rodzinne	2	1	1	1	5	1
Rodzinne domy dziecka	17	3	24	3	25	3
ŁĄCZNIE	121	68	135	72	125	70

Zródło: sprawozdawczość Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Sztumie

Biorąc pod uwagę dane z powyższej tabeli na terenie powiatu sztumskiego zdecydowaną większość stanowią rodziny zastępcze spokrewnione, w 2021 roku to niecałe 42% rodzin zastępczych. Opiekunami w opisywanych rodzinach są dziadkowie lub rodzeństwo – siostra. Rodziny zastępcze niezawodowe to 37% , natomiast rodziny zawodowe to 17% ogółu. W latach 2019-2021 na terenie powiatu sztumskiego funkcjonowały 3 rodzinne domy dziecka – 4% ogółu rodzin. Na przełomie powyższych lat uwidacznia się wzrost liczby rodzin niezawodowych; a także rozwiązano jedną rodzinę zawodową. W rodzinach zastępczych zawodowych może przebywać jednocześnie 3 dzieci, jednakże w 2 rodzinach zastępczych przebywa więcej podopiecznych, taka sama sytuacja wygląda w 1 rodzinie niezawodowej. Należy rozważyć tworzenia kolejnych rodzinnych domów dziecka, celem uzyskania większej ilości miejsc w rodzinnej pieczy zastępczej. Obecnie na terenie powiatu sztumskiego nie funkcjonują rodziny pomocowe z uwagi na brak chętnych do pełnienia powyższej funkcji. W dalszej kolejności niezbędna jest skuteczna promocja rodzicielstwa zastępczego, celem pozyskania kandydatów na rodziny zastępcze zawodowe.

W ciągu trzech lat do Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Sztumie zgłosiła się jedna rodzina wyrażająca gotowość do pełnienia funkcji rodziny zastępczej. Obecnie ta rodzina ma pod opieką dwoje dzieci. W opisywanym okresie zostało wydanych 7 zaświadczeń kwalifikacyjnych, jednakże w większości byli to kandydaci do pełnienia funkcji rodziny zastępczej niezawodowej, którzy zostali wskazani przez Sąd lub osoby mieszkające na terenie innego powiatu. Były to rodziny wyrażające wolę pełnienia opieki wyłącznie nad dziećmi swoich krewnych. W danym okresie wydano również 2 zaświadczenia kwalifikacyjne do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej. Pomimo poszerzania działań promocyjnych rodzicielstwa zastępczego w dalszym ciągu istnieje deficyt kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej. Być może jest to

spowodowane obawą przed odpowiednim wypełnianiem funkcji rodziny zastępczej oraz niepokojem o pomyślną realizację procesu kwalifikacyjnego.

Poniższa tabela przedstawia rozmieszczenie rodzin zastępczych na terenie poszczególnych gmin na dzień 31.12.2021 r.

Tab. nr 6. Rozmieszczenie rodzin zastępczych na terenie poszczególnych gmin

Gmina	Sztum	Dzierżoń	Mikołajki Pomorskie	Stary Targ	Stary Dzierżoń
Rodzina zastępcza spokrewniona	7	9	3	6	3
Rodzina zastępcza niezawodowa	12	4	5	3	4
Rodzina zastępcza zawodowa	1	2	1	0	3
Rodzina zastępcza zawodowa specjalistyczna	0	1	0	0	0
Rodzina zastępcza zawodowa pogotowie rodzinne	0	0	0	0	1
Rodzinne domy dziecka	0	2	1	0	0
ŁĄCZNIE	20	18	10	9	11

Źródło: sprawozdawczość Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Sztumie

Największa ilość rodzin zastępczych zamieszkuje gminy miejskie, gdzie przebywa więcej mieszkańców, w porównaniu do pozostałych gmin – mowa tu o gminie Dzierżoń oraz Sztum. W wyżej wymienionych gminach zamieszkuje najwięcej rodzin spokrewnionych. W gminie Sztum najwięcej jest również rodzin niezawodowych. Największa ilość rodzin zawodowych mieści się w gminie Dzierżoń i Stary Dzierżoń, natomiast w gminie Stary Targ nie ma żadnej rodziny zastępczej zawodowej. Na terenie gmina Stary Targ oraz gminy Mikołajki Pomorskie zamieszkuje najmniej rodzin zastępczych. Spowodowane jest to tym, iż wyżej wymienione gminy są najmniej zaludnione w porównaniu do pozostałych terenów gminnych.

W Powiecie Sztumskim funkcjonuje tylko jedno pogotowie rodzinne w gminie Stary Dzierżoń. Istnieje potrzeba utworzenia kolejnego pogotowia rodzinnego. Funkcjonowanie pogotowia rodzinnego jest bardzo ważne, gdyż to właśnie ta forma pieczy zastępczej przyjmuje dzieci odbierane interwencyjnie, a także na podstawie orzeczenia sądu oraz dzieci, które zostały doprowadzone przez Policję lub Straż Graniczną.

Na terenie naszego powiatu istnieje tylko jedna rodzina zawodowa specjalistyczna, w gminie Dzierżoń. Dysponujemy także trzema rodzinnymi domami dziecka (2 w Dzierżoni, 1 w Mikołajkach Pomorskich).

Tab. nr 7. Ilość dzieci w pieczy zastępczej, stan na dzień 31.12.2021 r.

Typy rodzinnej pieczy zastępczej	Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych wg wieku						Łącznie liczba dzieci
	>3 mies.	3-6 mies.	6-12 mies.	1-2 lata	2-3 lata	<3 lat	
Rodziny spokrewnione	1	0	2	4	6	22	35
Rodziny niezawodowe	2	3	1	5	2	23	36
Rodziny zawodowe	0	1	1	4	0	17	23
Rodziny zawodowe specjalistyczne	0	0	0	0	0	1	1
Rodziny zawodowe pogotowie rodzinne	4	0	1	0	0	0	5
Rodzinne domy dziecka	0	1	0	6	5	13	25

Źródło: sprawozdawczość Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Sztumie

Zgodnie z tabelą nr 7 około 61% dzieci przebywa w rodzinnej pieczy zastępczej długoterminowo. Największa ilość dzieci przebywa tak długo w rodzinach spokrewnionych oraz niezawodowych – przeważnie te dzieci są w jakimś stopniu spokrewnione ze swoimi rodzicami zastępczymi. W dużej mierze wyżej wymienieni wychowankowie nie zostaną przysposobieni ze względu na wiek, czy rodzaj rodziny, w której są umieszczeni – dalej będą przebywać w pieczy zastępczej.

Najwięcej szansy na powrót do rodziny biologicznej mają wychowankowie, przebywający krócej niż 3 lata w pieczy zastępczej. Wówczas odbywa się wzmożona praca asystenta rodziny, pracownika socjalnego, także pracowników Centrum Pomocy Rodzinie w Sztumie z rodzicami biologicznymi. Jednakże zdarza się tak, iż rodzina biologiczna wykazuje bierną postawę wobec działań mających na celu powrotu dziecka pod opiekę rodziny naturalnej. W związku z czym wiele dzieci pozostaje w rodzinie zastępczej długoterminowo, często do uzyskania pełnoletności. W 2021 roku zostało przysposobionych 2 dzieci, natomiast 9 powróciło do rodziny biologicznej.

W rodzinie zastępczej zawodowej pełniącej funkcję pogotowia rodzinnego większość dzieci przebywało do 12 miesięcy, co świadczy o tym, iż pogotowie jest tymczasową formą opieki nad

dzieckiem, do momentu uregulowania sytuacji prawnej tj. do czasu powrotu dziecka do rodziny biologicznej, adopcji lub umieszczenia w rodzinie zastępczej długoterminowej. Wedle ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej dziecko umieszczone powinno być w pogotowiu rodzinnym do 8 miesięcy, jednakże za zgodą organizatora rodzinnej pieczy zastępczej pobyt ten może trwać dłużej w przypadku wystąpienia takiej konieczności tj. do uregulowania sytuacji dziecka, co nastąpiło w naszym powiecie.

W 2021 r. 25 dzieci posiadało orzeczenie o niepełnosprawności, co stanowi 20% wychowanków pieczy zastępczej. Rodzice zastępczy, mający pod opieką dziecko niepełnosprawne powinni ukończyć dodatkowe szkolenie związane ze specyfiką pracy z dzieckiem z niepełnosprawnością.

Rodziny zastępcze wychowują dzieci z różnych środowisk, w związku z czym są postawione przed trudnym zadaniem. Podopieczni pieczy zastępczej często są zaniedbani emocjonalnie, rozwojowo oraz edukacyjnie, posiadają szereg zaburzeń. Praca z takim dzieckiem wymaga specjalistycznej wiedzy oraz obarcza rodziców zastępczych ogromną odpowiedzialnością. Dlatego tak ważne jest podnoszenie kompetencji przez rodziców zastępczych poprzez wzięcie udziału w szkoleniach, zwłaszcza organizowanych przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie. Tematyka powyższych szkoleń dobierana jest na podstawie potrzeb rodzin zastępczych, a także porad Zespołu ds. rodzinnej pieczy zastępczej. Kontakt z rodziną biologiczną jest niezbędny w pracy rodzin zastępczych, jednakże w związku z powyższym również rodzice zastępczy mogą spotkać się z trudnościami oraz nieprzyjemnościami. Mimo wielu problemów, z którymi borykają się rodzice zastępczy wypełniają swoje obowiązki, mając na uwadze przede wszystkim dobro małoletniego.

W przypadku wystąpienia trudności wychowawczych rodziny zastępcze mają możliwość korzystania ze specjalistycznej pomocy dwóch psychologów zatrudnionych przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie. Psycholog zatrudniony na umowę zlecenie oferuje wsparcie przede wszystkim rodzinie zastępczej, sporządza diagnozę psychofizyczną dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej oraz opinię psychologiczną rodzin zastępczych. Współpracuje także z Punktem Interwencji Kryzysowej PCPR w Sztumie. W dalszym ciągu istnieje zapotrzebowanie na dokonywanie diagnoz wychowanków z uwagi na przyływ dzieci do pieczy zastępczej, a także sporządzanie opinii psychologicznych rodzin zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Psycholog zatrudniony na ½ etatu współpracuje z rodzicami zastępczymi oraz dziećmi, dyżuruje w konkretne dni w tygodniu. Oferuje indywidualną opiekę psychologiczną dla wychowanków rodzinnej pieczy zastępczej zarówno w PCPR oraz w środowisku zastępczym. Ponadto psycholog raz w miesiącu organizuje dla opiekunów zastępczych grupę wsparcia w celu wzmocnienia ich kompetencji wychowawczych, zapewnienia możliwości wymiany doświadczeń oraz oferuje pomoc w rozwiązywaniu problemów. Grupa wsparcia przed rozszerzeniem się pandemii COVID-19 odbywała się w rozbiciu na poszczególne rodzaje rodzin. Dało to możliwość omawiania konkretnych problemów dla danej grupy, z uwzględnieniem ich potrzeb, co spowodowało wzrost osób uczestniczących w spotkaniach. W poprzednich latach średnia wynosiła 9 osób uczestniczących w grupie wsparcia, natomiast po modyfikacji grupy wsparcia średnia wynosi około 14 osób. W związku z powyższym istnieje potrzeba organizacji grupy wsparcia odrębnie dla rodziny zastępczej spokrewnionej, niezawodowej i zawodowej.

Rodziny zastępcze uzyskują również pomoc prawną. Mają możliwość skorzystania z porad radcy prawnego, który dyżuruje w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie 2 razy w miesiącu. W 2021 r. 10 rodzin zastępczych regularnie korzystało z jego porad. Dodatkowo kadra centrum pomocy rodzinie również miała możliwość skorzystania z powyższych usług, co znacznie umożliwiło efektywne wykonywanie pracy.

Organizator rodzinnej pieczy zastępczej umożliwia rodzinom zastępczym udział w szkoleniach. W roku 2019 odbyły się szkolenie o poniższej tematyce:

- 1) *Rodzina zastępcza spokrewniona - znaczenie rodziny biologicznej w życiu dziecka przebywającego w rodzinie zastępczej oraz zadania opiekunów zastępczych.*
- 2) *Lepsze rozumienie przyczyn i natury kryzysów osób dorastających.*
- 3) *Analiza warunków, cech i umiejętności niezbędnych do usamodzielnienia się dorastającego wychowanka. W szkoleniu wzięło udział 11 rodziców zastępczych.*
- 4) *Radzenie sobie z agresją wśród dzieci.*
- 5) *Profilaktyka uzależnień - działania edukacyjne dla rodziców i opiekunów.*

W roku 2020 r. ze względu na zagrożenie epidemiczne związane z rozprzestrzenianiem się wirusa COVID-19 nie odbywały się szkolenia dla rodzin zastępczych.

W ramach projektu unijnego *Rodzina najważniejsza – rozwój usług społecznych w Powiecie Sztumskim* współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Pomorskiego na lata 2014-2020 wspierano rodziny biologiczne i ich dzieci – w 2021 r. odbyły się warsztaty wzmacniające kompetencje wychowawcze, zorganizowano wyjazd integracyjny podczas, którego odbyło się szkolenie dla dzieci z zakresu TIK i dla rodziców z zakresu kompetencji wychowawczych, dodatkowo rodziny objęte zostały wsparciem terapeuty uzależnień oraz psychologa.

Wsparciem objęte były także rodziny zastępcze i ich podopieczni z terenu powiatu sztumskiego – zorganizowano dwudniowy wyjazd, podczas którego przeprowadzono warsztaty dla dzieci z zakresu przedsiębiorczości oraz dla rodziców zastępczych z zakresu kompetencji opiekuńczo – wychowawczych. Przeprowadzono szkolenie *Znaczenie więzi w rozwoju dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej i Prawne aspekty pieczy zastępczej*. Zorganizowano również 10 dniowe kolonie letnie dla 33 dzieci.

Przeprowadzono cykl 3 szkoleń dla młodzieży z zakresu kompetencji społecznych, kurs doszkalający (prawo jazdy kat. B) oraz wyremontowano mieszkanie i wyposażono w niezbędny sprzęt i meble na potrzeby mieszkania chronionego.

Kwalifikacje dla kandydatów na rodziny zastępcze 2019-2020 r. uzyskane były w następujący sposób:

- ✓ **2019 rok** – 2 osoby otrzymały kwalifikację do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej,
- ✓ **2020 rok** – 1 szkolenie w którym wzięło udział 9 osób, 9 osób otrzymało kwalifikację (dwie osoby z terenu innego powiatu).

Szkolenia i wsparcie dla wychowanków rodzin zastępczych na przełomie analizowanych lat:

- ✓ szkolenie dla wychowanków pieczy zastępczej *Zjawisko cyberprzemocy*,

- ✓ zajęcia socjoterapeutyczne dla dzieci i młodzieży,
- ✓ zajęcia terapeutyczne dla podopiecznych,
- ✓ psychoterapia podopiecznego z zaburzeniami zachowania.

W latach 2019-2021 r. organizowane były wycieczki i różne wydarzenia dla podopiecznych pieczy zastępczej:

- ✓ Dzień Otwarty w Centrum Rekreacji i Sportu w Dzierzgoniu,
- ✓ Konkurs plastyczny na Kartkę Wielkanocną,
- ✓ Powiatowy Dzień Rodziny z obchodami Dnia Dziecka i Dnia Rodzicielstwa Zastępczego – Mikołajki Pomorskie,
- ✓ Dzień dziecka z wędką w miejscowości Krzewsk,
- ✓ XVII Rajdzie Pieszym Szlakiem Żołnierzy 5 Wileńskiej Brygady AK mjr. Łupaszk,
- ✓ Konkurs fotograficzny *Najciekawsze zdjęcie wakacyjne*,
- ✓ Centrum Edukacji i Promocji Regionu w Szymbarku,
- ✓ Pikniku biegowym w Miniętach,
- ✓ Konkurs na ozdobę świąteczną *Podziel się magią Świąt*,
- ✓ Konkurs *Wielkanocy Zajączek*,
- ✓ Akcja fotograficzna *Zostań w domu lub Będzie dobrze*,
- ✓ Przygotowanie paczek prezentowych dla dzieci oraz rodzin zastępczych,
- ✓ konkursu *Rodzinne, kreatywne spędzanie czasu w okresie Wielkanocy*,
- ✓ Dzień rodzicielstwa zastępczego - gospodarstwa agroturystycznego Klimbergowice,
- ✓ Biegu i marszu Nordic Walking w Miniętach pod nazwą *Żwirowa gehenna - biegamy dla Martusi*,
- ✓ Centrum Zabaw Bajlandia w Elblągu.

Celem powyższych imprez oraz wyjazdów była integracja podopiecznych z pieczy zastępczej oraz rodzin zastępczych. Podczas udziału w organizowanych przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie wydarzeniach wychowankowie rodzin zastępczych nawiązali pozytywne relacje. Mieli możliwość omówienia swoich uczuć, zrozumienia przez drugą osobę, która znajdowała się w podobnej sytuacji życiowej. Poprzez takie działania otrzymali również wsparcie, kształtowali swoje umiejętności społeczne. Wyjazdy oraz dni otwarte miały na celu umilenia czasu małoletnim, miały także funkcję edukacyjną. Rodzice zastępczy prócz integracji uzyskali również możliwość rozmowy w swoim gronie oraz wymiany doświadczeń. Odbywały się także wyjazdy, podczas których organizowane były szkolenia dla rodzin zastępczych. Rodzice zastępczy poszerzali wówczas swoje kompetencje wychowawcze.

Dzieci, których sytuacja prawna została uregulowana, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie zgłasza do Ośrodka Adopcyjnego Fundacji „Dla Rodziny” ul. Myśliwskie Wzgórze 18A/2, 80-283 Gdańsk, w celu przysposobienia małoletnich.

Tab. nr 8. Zgłoszenia dzieci z uregulowaną sytuacją prawną do Ośrodka Adopcyjnego

Dzieci zgłaszane do Ośrodka Adopcyjnego			
Rok	2019	2020	2021
Ilość zgłoszeń	11	5	10

Ilość adopcji	3	0	2
---------------	---	---	---

Źródło: dokumentacja Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Sztumie

W porównaniu do lat ubiegłych uwidacznia się wzrost dzieci, które zostały zgłoszone do Ośrodka Adopcyjnego. W latach 2019-2021 łącznie zgłoszono do ośrodka 26 wychowanków pieczy zastępczej. 5 dzieci zostało przysposobionych, tu także widać wzrost ilości małoletnich, którzy trafili do rodzin adopcyjnych. Tak jak w latach poprzednich mimo wyrażenia zgody przez opiekunów prawnych oraz zastępczych na przysposobienie międzynarodowe w ciągu 3 lat nie doszło do żadnych adopcji zagranicznych.

Centrum Pomocy Rodzinie jest w stałym kontakcie z Ośrodkiem Adopcyjnym Fundacja „Dla Rodziny”. Wspólnie monitorowana jest sytuacja dzieci z uregulowaną sytuacją prawną. Koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej oraz specjaliści pracy z rodziną przekazują informację oraz niezbędną dokumentację na temat dzieci wolnych prawnie. Przedstawiciele ośrodka zapraszani są na posiedzenia Zespołu ds. okresowej oceny sytuacji dziecka. Uczestniczą w spotkaniach, gdy jest to możliwe oraz niezbędne.

2. 2. Instytucjonalna piecza zastępcza w Powiecie Sztumskim

W Powiecie Sztumskim funkcjonują dwie całodobowe placówki opiekuńczo-wychowawcze typu socjalizacyjnego:

- Dom dla Dzieci w Szropach
- Dom dla Dzieci w Dzierzgoniu.

Wyżej wymienione placówki prowadzone są przez Fundację Społeczną „Bona Fide” w Dzierzgoniu. Obie placówki dysponują 28 miejscami (14 miejsc Szropy, 14 miejsc Dzierzgoń). W Domu dla Dzieci w Szropach na dzień 31 grudnia 2021 r. umieszczonych było 11 dzieci (w tym 1 wychowanek przebywał w Otwocku – Hostel Ośrodek Rehabilitacji i Socjopsychiatrycznej w Otwocku), w wieku od 4 do 17 roku życia. W tym samym okresie w Domu dla Dzieci w Dzierzgoniu zamieszkiwało 13 wychowanków, w wieku od 2 do 17 roku życia. Małoletni poniżej 10 roku życia umieszczeni zostali w placówce opiekuńczo-wychowawczej typu socjalizacyjnego, ponieważ skierowane do placówki zostało również ich starsze rodzeństwo.

W 2021 r. do domów dla dzieci w Dzierzgoniu oraz w Szropach zostało skierowanych 11 dzieci (przeważnie rodzeństwa). Tak jak w latach poprzednich do placówek skierowano także dzieci umieszczone w rodzinnej pieczy zastępczej, które sprawiały problemy opiekuńczo-wychowawcze. Rodziny zastępcze, w których przebywali wychowankowie zostały rozwiązane. Istotnie ważne jest dalsze doskonalenie kadry placówek opiekuńczo-wychowawczych poprzez szkolenia, mające na celu podnoszenie wiedzy i kompetencji w zakresie wychowania podopiecznych.

Odnosząc się do osób usamodzielnianych to w 2021 r. usamodzielniało się 4 pełnoletnich podopiecznych, którzy opuścili placówki. Dwóch pełnoletnich wychowanków zostało skreślonych z listy podopiecznych przebywających w placówkach, ze względu na długotrwałą, nieusprawiedliwioną nieobecność. Pracownicy fundacji dołożyli wszelkich starań, aby doprowadzić podopiecznych do placówki, jednakże bezskutecznie. W opisywanym roku do rodziny biologicznej wróciło rodzeństwo (3 dzieci). W wyżej wymienionym okresie dzieci z uregulowaną sytuacją prawną nie zostali przysposobieni. Adopcje wychowanków z instytucjonalnej pieczy zastępczej następują dość rzadko ze względu na fakt, iż w placówkach przebywają dzieci w starszym wieku lub liczne

rodzeństwa.

W placówkach opiekuńczo-wychowawczych prowadzone są działania mające na celu wdrożenie wychowanków do usamodzielnienia. Zajęcia te w głównej mierze prowadzone są przez wychowawców oraz specjalistów (psychologa).

Dzięki działalności placówek opiekuńczo-wychowawczych w Powiecie Sztumskim możliwe jest zapewnienie dzieciom całodobowej opieki i wychowania, które z różnorodnych względów nie mogły trafić do rodzinnej pieczy zastępczej. Dom dla Dzieci w Dzierzgoniu oraz Dom dla Dzieci w Szropach, spełniają wszelkie standardy dotyczące wyposażenia oraz infrastruktury.

2. 3. Usamodzielnienie pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej

Osoba opuszczająca pieczę zastępczą objęta zostaje wsparciem, jest to kolejne ważne zadanie realizowane przez powiat. Usamodzielniany wychowanek otrzymuje wsparcie w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych oraz pomoc w uzyskaniu zatrudnienia. Na terenie powiatu sztumskiego zostało utworzone mieszkanie chronione treningowe, które znajduje się w Dzierzgoniu. Mieszkanie składa się z pokoju dziennego, kuchni, łazienki, WC oraz 3 pokoi. Zostało ono wyposażone we wszelkie niezbędne sprzęty w tym RTV i ADG. Mieszkanie dysponuje łącznie trzema miejscami. Na dzień 31.12.2021 r. przebywa tam 2 podopiecznych, jeden wychowanek z rodzinnej pieczy zastępczej, natomiast drugi z instytucjonalnej pieczy zastępczej. Mieszkanie chronione treningowe zabezpiecza okresowo schronienie osobom usamodzielniającym się z rodzin zastępczych, rodzinnych domów dziecka lub placówek opiekuńczo-wychowawczych. Pobyt w mieszkaniu chronionym umożliwia przygotowanie się osobom opuszczającym pieczę zastępczą do pełnej samodzielności m. im. prowadzenia samodzielnie gospodarstwa domowego, radzenia sobie w sytuacji problemowej, rozporządzania i gospodarowania posiadanymi środkami finansowymi, uczy ponoszenia konsekwencji decyzji oraz działań, a także odpowiedzialności za własne życie. Osoba usamodzielniana może także uzyskać pomoc finansową na kontynuowaniu nauki oraz na usamodzielnienie. Pełnoletni wychowanek opuszczający pieczę zastępczą otrzymuje również pomoc rzeczową na zagospodarowanie. Osobie usamodzielnianej zapewnia się także pomoc prawną oraz psychologiczną.

Poniżej przedstawiona zostanie tabela w ujęciu ilościowym osób usamodzielnianych korzystających z trzech form wsparcia finansowo-rzeczowego na przestrzeni 3 lat.

Tab. nr 9. Liczba osób usamodzielniających się korzystających z finansowo-rzeczowych form pomocy

Rok	Pomoc na kontynuowanie nauki		Pomoc na usamodzielnienie		Pomoc na zagospodarowanie	
	Instytucjonalna piecza zastępcza	Rodzinna piecza zastępcza	Instytucjonalna piecza zastępcza	Rodzinna piecza zastępcza	Instytucjonalna piecza zastępcza	Rodzinna piecza zastępcza
2019	4	22	0	9	1	10

2020	4	23	5	9	4	9
2021	6	17	1	5	2	5

Źródło: dokumentacja Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Sztumie

Jak wynika z powyższej tabeli, a także z lat poprzednich większa liczba osób korzystających z pomocy na kontynuowanie nauki to podopieczni, którzy opuścili rodzinną pieczę zastępczą. Wynik ten adekwatny jest do większej liczebności dzieci przebywających w rodzinach zastępczych, w porównaniu do ilości miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych. W porównaniu do lat ubiegłych uwidacznia się spadek osób otrzymujących pomoc na kontynuowanie nauki zwłaszcza w rodzinnej pieczy zastępczej. Coraz więcej pełnoletnich wychowanków uzyskujących wykształcenie wyższe pozostaje w rodzinie zastępczej do ukończenia 25 roku życia – mowa tu zwłaszcza o rodzinach spokrewnionych. Tak samo dotyczy to pomocy na usamodzielnienie, czy zagospodarowanie. Uwidacznia się niewielki wzrost uczących się podopiecznych, opuszczających instytucjonalną pieczę zastępczą.

Od listopada 2021 r. w mieszkaniu chronionym treningowym przebywa 2 podopiecznych. Jest to dość nowa forma wsparcia wychowanków opuszczających pieczę zastępczą. Pobyt w niniejszym mieszkaniu jest przeznaczony dla wychowanków, kontynuujących naukę. Może to motywować wielu podopiecznych aby zdobywali kolejne etapy kształcenia.

2. 4 Finansowanie pieczy zastępczej

Rodzina zastępcza oraz prowadzący rodzinny dom dziecka otrzymują wsparcie finansowe na dziecko umieszczone w pieczy zastępczej. Zgodnie z Obwieszczeniem Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 10 marca 2021 r. w sprawie wysokości świadczeń przysługujących rodzinie zastępczej i prowadzącemu rodzinny dom dziecka oraz wysokości pomocy dla osoby usamodzielnianej, świadczenie na pokrycie kosztów utrzymania małoletniego nie jest niższe niż kwota:

- ✓ 746 zł miesięcznie – w sytuacji dziecka umieszczonego w rodzinie zastępczej spokrewnionej,
- ✓ 1131 zł miesięcznie – w sytuacji dziecka umieszczonego w rodzinie zastępczej zawodowej, rodzinie zastępczej niezawodowej lub rodzinnym domu dziecka.

Rodziny zastępcze otrzymują dodatek w kwocie 227 zł miesięcznie, w sytuacji umieszczenia dziecka legitymującego się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o znacznym, czy umiarkowanym stopniu niepełnosprawności. Opisywane świadczenia rodzina zastępcza otrzymuje także dla pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej, kontynuujących naukę, do 25 roku życia.

Kolejne wsparcie finansowe dla rodzin zastępczych oraz rodzinnych domów dziecka, które może przyznać starosta to:

- ✓ dofinansowanie do wypoczynku dziecka, poza jego miejscem zamieszkania,
- ✓ jednorazowe świadczenie związane z niezbędnymi kosztami przyjmowanego dziecka,
- ✓ świadczenie związane z poniesionymi kosztami wystąpienia zdarzenia losowego lub innych zdarzeń mających wpływ na jakość sprawowanej opieki – świadczenie jednorazowe lub okresowe.

Rodzinny dom dziecka może wystąpić także o zwrot środków finansowych na utrzymanie lokalu

mieszkalnego w wysokości odpowiadającej poniesionym kosztom, m.in. na czynsz, opłaty z tytułu najmu, opał, wodę, opłaty za energię elektryczną, gaz, odbiór nieczystości stałych i płynnych. Koszty dzielone są na wszystkich domowników, następnie mnożone przez ilość dzieci oraz pełnoletnich wychowanków przebywających w pieczy zastępczej oraz osób prowadzących rodzinny dom dziecka. Rodzina zastępcza zawodowa oraz prowadzący rodzinny dom dziecka otrzymuje wynagrodzenie miesięczne nie niższe niż kwota 2000 zł. Natomiast rodzina zastępcza zawodowa pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego posiada wynagrodzenie nie niższe niż kwota 2600 zł miesięcznie.

Rodziny zastępcze na dzieci umieszczone w pieczy zastępczej otrzymują również świadczenie wychowawcze „500+” oraz świadczenie „Dobry start” – 300 zł. W roku 2022 świadczenie wychowawcze będzie wypłacane rodzicom zastępczym przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych.

Tab. nr 10. Wydatki oraz dochody związane z pieczą zastępczą w latach 2020-2021

Wydatki i dochody	2020	2021
Świadczenia wypłacane rodzinom zastępczym w tym:	2 231 355,22	2 336 647,97
Dodatek wychowawczy	632 269,26	662 793,84
Dobry start	28 500,00	0,00
Wynagrodzenia i pochodne dla rodzin zastępczych zawodowych, rodzinnych domów dziecka i osób do pomocy	637 268,11	664 726,97
Świadczenia wypłacane pełnoletnim wychowankom rodzin zastępczych	157 328,35	126 641,04
Świadczenia wypłacane pełnoletnim wychowankom placówek	56 069,11	39 148,53
Dotacja dla placówek op.-wychowawczych prowadzonych przez Fundację	1 096 693,97	1 180 218,96
Dotacje przekazywane do innych powiatów za nasze dzieci w rodzinach zastępczych	138 576,45	132 218,94
Dotacje przekazywane do innych powiatów za nasze dzieci w placówkach op.-wychowawczych	0	0
Zwrot kosztów innych powiatów za dzieci przebywające w rodzinach zastępczych na terenie naszego powiatu	276 702,98	263 041,95
Zwrot kosztów innych powiatów za dzieci przebywające w placówkach opiekuńczo-wychowawczych prowadzonych przez nasz powiat	244 966,50	317 308,27
Zwrot kosztów gmin powiatu Sztumskiego za dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej	396 615,47	479 806,24

Zwrot kosztów gmin powiatu Sztumskiego za dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej	170 167,33	203 499,93
---	------------	------------

Zródło: sprawozdawczość Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Sztumie

Zgodnie z tabelą nr 4 uwidocznia się minimalny spadek rodzin zastępczych oraz umieszczonych dzieci w latach 2020-2021. Z powyższej tabeli jednakże wynika, iż nastąpił wzrost wypłacanych świadczeń dla rodzin zastępczych. Jest to przede wszystkim spowodowane wzrostem wypłacanych świadczeń dla rodziców zastępczych na dzieci przebywające w pieczy zastępczej zgodnie z Obwieszczeniem Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 10 marca 2021 r. w sprawie wysokości świadczeń przysługujących rodzinie zastępczej i prowadzącemu rodzinny dom dziecka oraz wysokości pomocy dla osoby usamodzielnianej. Odnosząc się do świadczenia „Dobry start”, według tabeli w 2021 r. nie została wypłacona żadna kwota. Spowodowane było to tym, iż powyższe świadczenie nie było już przekazywane przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, a przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych.

Odwołując się do wynagrodzenia rodzin zastępczych oraz osób do pomocy zauważalny jest wzrost kwoty przeznaczonej na wyżej wymieniony cel. Wynika to z tego, iż w roku 2021 nastąpił wzrost wynagrodzenia dla osób prowadzących rodzinne domy dziecka, a także wzrost wynagrodzenia dla rodziny zastępczej zawodowej prowadzącej pogotowie rodzinne. W pogotowiu rodzinnym w 2020 r. nie w każdym miesiącu przebywały dzieci, dlatego rodzina nie otrzymywała 100% wynagrodzenia, tak jak w roku 2021. Odnosząc się do osób do pomocy przy pracach gospodarczych w 2021 r. uwidocznia się wzrost ilości przepracowanych godzin, a także wzrost kwoty przeznaczonej za 1 godzinę pracy. W 2021 r. została zatrudniona osoba do pomocy dla rodziny zastępczej niezawodowej (rodzina zastępcza została utworzona w roku 2021).

Zwracając uwagę na pełnoletnich, usamodzielniających się wychowanków uwidocznia się spadek wypłacanej dla nich kwoty między rokiem 2020 a 2021. W 2021 r. usamodzielniało się mniej wychowanków pieczy zastępczej zarówno w instytucjonalnej pieczy zastępczej jak i w rodzinnej pieczy zastępczej. Czas jaki nastąpił na świecie związany z pandemią koronawirusa nie sprzyjał usamodzielnianiem się, kilkoro pełnoletnich wychowanków nadal pozostało w rodzinie zastępczej.

Zgodnie z Zarządzeniem nr 6/2021 Starosty Sztumskiego średnie miesięczne wydatki przeznaczone na utrzymanie dziecka w placówkach opiekuńczo-wychowawczych w roku 2021 wynosiły 4 024,78 zł. Natomiast w roku poprzednim koszty utrzymania dziecka wyznaczone były na kwotę 3 520,20 zł. Różnice kwot uwidocznia powyższa tabela.

Na dzień 31 grudnia 2021 r. 11 dzieci pochodzących z terenu naszego powiatu, przebywało w rodzinach zastępczych na terenie innych powiatów. Zarówno w 2020 r. oraz w 2021 r. usamodzielniało się po 2 wychowanków pieczy zastępczej. Różnica między kwotami z roku 2020, a 2021 dotycząca dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej na terenie naszego powiatu, pochodzących z innych powiatów również spowodowana jest zmianą kwot na utrzymanie dziecka. W 2021 r. w placówce opiekuńczo-wychowawczej umieszczono 3 dzieci z terenu powiatu nowodworskiego, natomiast dla porównania rok wcześniej nie nastąpiło umieszczenie dziecka pochodzącego z innego terenu.

Odnosząc się do zwrotu kosztów gmin za dzieci umieszczone w pieczy zastępczej na terenie naszego powiatu zarówno w instytucjonalnej oraz rodzinnej pieczy zastępczej uwidocznia się wyższa kwota między rokiem 2020 a 2021. W szczególności jest ona spowodowana tym, iż za większość

dzieci gminy płacą 50% kosztów utrzymania dziecka. Wedle ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej gmina ponosi koszty utrzymania dziecka, ze względu na jego poprzednie miejsce zamieszkania w wysokości:

- ✓ 10% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka, w pierwszym roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej,
- ✓ 30% wydatków w drugim roku pobytu wychowanka,
- ✓ 50% wydatków w trzecim roku i następnym latach pobytu małoletniego w pieczy zastępczej.

Dochody otrzymywane z tego tytułu przedstawione zostaną na poniższej tabeli.

Tab. nr 11. Odpłatność gmin za pobyt dzieci w pieczy zastępczej w 2021 r.

Gminy	Ilość Dzieci	Kwota
Sztum	39	273 572,66
Dzierzgoń	15	99 251,78
Mikołajki Pomorskie	10	33 983,35
Stary Dzierzgoń	26	192 379,33
Stary Targ	14	87 962,00
Razem	104	687 149,12

Źródło: sprawozdawczość Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Sztumie

Tak jak w latach ubiegłych wzrasta kwota ponoszona przez gminy z tytułu pobytu dziecka w pieczy zastępczej, z uwagi na to, iż dzieci przebywają w rodzinach zastępczych długoterminowo. Świadczy to również o tym, że świadczenia wypłacane rodzinom zastępczym zwiększają się. Najwyższą odpłatność ponosi gmina Sztum, kolejno Stary Dzierzgoń, Dzierzgoń i Stary Targ. Tak jak w latach ubiegłych najniższą odpłatność ponosi gmina Mikołajki Pomorskie. Największa ilość dzieci trafia do pieczy zastępczej z gminy Sztum oraz Starego Dzierzgonia, co przekłada się również na zwiększoną pracę asystentów rodziny oraz wysoką odpłatność za pobyt dzieci w pieczy zastępczej. Wysoka odpłatność w gminie Sztum, wiąże się również z faktem, iż większa ilość dzieci trafia do placówek opiekuńczo-wychowawczych – na tle innych gmin. Najmniej dzieci umieszczanych jest w rodzinach zastępczych z terenu gminy Mikołajki Pomorskie, co wiąże się z tym, iż gmina ponosi bardzo niską odpłatność wyróżniającą się na tle pozostałych gmin.

III. CELE I ZADANIA PROGRAMU ROZWOJU PIECZY ZASTĘPCZEJ W POWIECIE SZTUMSKIM NA LATA 2022-2024

Celem Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Sztumskim na lata 2022-2024 jest **rozwijanie systemu pieczy zastępczej na terenie powiatu sztumskiego, ze szczególnym uwzględnieniem rodzinnych form pieczy zastępczej**. Cel główny został rozbudowany na cele szczegółowe:

1. Wspieranie rodziny przeżywającej trudności w opiece i wychowaniu.
2. Tworzenie odpowiednich warunków do powstania nowych form rodzinnej pieczy zastępczej.

3. Wspieranie rodzinnego systemu pieczy zastępczej.
4. Spełnianie obowiązujących standardów w placówkach opiekuńczo-wychowawczych.
5. Wspieranie usamodzielniających się wychowanków rodzinnej oraz instytucjonalnej pieczy zastępczej.

Poniższa tabela obrazuje harmonogram zadań realizacji niniejszego programu.

Tab. nr 12. Harmonogram realizacji zadań Programu rozwoju pieczy zastępczej w Powiecie Sztumskim na lata 2022-2024

Cele szczegółowe	Zadania	Realizatorzy	Działania	Wskaźniki
1. Wspieranie rodziny przeżywającej trudności w opiece i wychowaniu.	Wspieranie rodziny poprzez poradnictwo specjalistyczne oraz rodziny wspierające.	Gminne i miejskie ośrodki pomocy społecznej	Tworzenie placówek wsparcia dziennego, klubów dla dzieci oraz świetlic socjoterapeutycznych.	Liczba placówek wsparcia dziennego, klubów oraz świetlic socjoterapeutycznych.
			Zatrudnianie specjalistów: psychologa, pedagoga, radcy prawnego, terapeuty ds. uzależnień, mediatora.	Liczba zatrudnionych specjalistów.
			Pozyskiwanie rodzin wspierających.	Liczba rodzin wspierających.
			Prowadzenie szkoleń, kursów oraz treningów podnoszących kompetencje rodzicielskie oraz społeczne rodziców – poszerzanie wiedzy w zakresie rozwoju dziecka oraz twórczego spędzania czasu z nim.	Ilość szkoleń, kursów i treningów.
	Integracja społeczności lokalnej.	Gminne i miejskie ośrodki pomocy społecznej PCPR	Organizowanie wspólnych akcji, wyjazdów oraz dni otwartych.	Ilość akcji, wyjazdów oraz dni otwartych.
	Wsparcie rodzin, których dzieci umieszczone zostały w pieczy zastępczej. Powrót dziecka do rodziny biologicznej.	Gminne i miejskie ośrodki pomocy społecznej PCPR rodziny zastępcze rodzice	Objęcie rodzin wsparciem asystenta rodziny oraz pracownika socjalnego, a także współpraca powyższych osób z koordynatorami rodzinnej pieczy	Liczba przydzielonych asystentów. Ilość dzieci powracających do rodzin biologicznych.

		biologiczni	zastępczej na rzecz powrotu dziecka do rodziny biologicznej.	
			Kontakt dzieci z rodzinami biologicznymi.	Rodzaje kontaktu.
	Szkolenie doksztalające dla kadry pomocy społecznej.	PCPR, ośrodki pomocy społecznej	Organizacja szkoleń dla kadry pomocy społecznej, w odniesieniu do zadań powiatu.	Liczba szkoleń.
2. Tworzenie odpowiednich warunków do powstania nowych form rodzinnej pieczy zastępczej.	Pozyskiwanie rodzin zastępczych.	PCPR media placówki oświatowe	Pozyskiwanie kandydatów na rodziców zastępczych.	Liczba zgłoszonych osób, które chciałyby zostać rodziną zastępczą.
			Prowadzenie kwalifikacji kandydatów na rodziny zastępcze oraz organizacja szkoleń.	Liczba przeprowadzonych szkoleń. Liczba osób, które uzyskały zaświadczenie o ukończonym szkoleniu. Liczba osób, które uzyskały zaświadczenie kwalifikacyjne.
			Wypromowanie strony internetowej oraz strony PCPR na portalu społecznościowym.	Liczba kampanii.
			Ogłaszanie informacji o naborze kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej na stronie internetowej, w prasie oraz na portalu społecznościowym.	Liczba artykułów i ogłoszeń.
			Organizacja spotkań celem poszukiwania kandydatów pełniących funkcję rodziny zastępczej w instytucjach funkcjonujących na terenie powiatu sztumskiego: szkoły, urząd pracy itp.	Ilość spotkań.
	Promowanie rodzicielstwa zastępczego.	PCPR samorząd powiatowy media	Organizacja dnia rodzicielstwa zastępczego.	Liczba zorganizowanych spotkań okolicznościowych.
		Cykliczne działania	Ilość kampanii.	

		placówki oświatowe	mające na celu tworzenia pozytywnego wizerunku pieczy zastępczej.	
			Promowanie wolontariatu.	Ilość spotkań promocyjnych.
			Promowanie rodzicielstwa zastępczego poprzez udział w imprezach okolicznościowych na terenie powiatu sztumskiego.	Ilość kampanii i działań promocyjnych.
			Rozpowszechnianie grafiki dotyczącej rodzicielstwa zastępczego.	Ilość przekazanych plakatów.
			Zakup materiałów promocyjnych.	Liczba zakupionych materiałów.
			Organizacja konkursu odnośnie promowania pieczy zastępczej.	Ilość konkursów.
3. Wspieranie rodzinnego systemu pieczy zastępczej.	Wspieranie rodzin zastępczych oraz podopiecznych.	PCPR	Wsparcie rodzin zastępczych oraz wychowanków przez koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej oraz specjalistę pracy z rodziną.	Ilość zatrudnionych koordynatorów oraz specjalistów. Liczba rodzin objętych wsparciem koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej.
			Organizowanie szkoleń dla istniejących rodzin zastępczych.	Liczba szkoleń.
			Organizowanie grup wsparcia odrębnie dla poszczególnych typów rodzin.	Liczba grup wsparcia.
			Organizowanie szkoleń odnośnie przekształcenia rodzin zastępczych.	Liczba przekształconych rodzin zastępczych.
			Wsparcie finansowe rodzin zastępczych: wypłaty świadczeń fakultatywnych i obligatoryjnych.	Kwota wypłacanych świadczeń.

		Pomoc psychologiczna – wizyta psychologa w domu rodziny zastępczej.	Liczba wizyt.
		Dyżury psychologa w stałych dniach tygodnia.	Liczba dni.
		Indywidualna opieka psychologiczna dla wychowanków – spotkania terapeutyczne.	Ilość terapii.
		Specjalistyczne wsparcie psychologiczne dziecka umieszczonego w rodzinie zastępczej.	Liczba przeprowadzonych diagnoz.
		Działania profilaktyczne dla młodzieży, szkolenia i warsztaty.	Ilość spotkań.
		Wsparcie rodzin zastępczych poprzez zatrudnianie osób do pomocy, przy sprawowaniu opieki nad dziećmi i przy pracach gospodarskich.	Liczba rodzin, które skorzystały ze wsparcia. Liczba zatrudnionych osób do pomocy.
Integracja podopiecznych i rodzin zastępczych.	PCPR	Organizowanie wycieczek dla podopiecznych rodzin zastępczych.	Ilość wycieczek.
		Przygotowanie dni otwartych oraz wyjazdów dla rodzin zastępczych oraz dzieci.	Ilość spotkań.
		Organizowanie konkursów dla dzieci z pieczy zastępczej.	Liczba konkursów.
Wspieranie rozwoju kadry systemu pieczy zastępczej.	PCPR	Doskonalenie zawodowe kadry systemu pieczy zastępczej.	Ilość szkoleń, warsztatów i konferencji. Liczba pracowników zwiększających kwalifikacje zawodowe poprzez studia podyplomowe.

			Doposażenie stanowiska pracy pracowników systemu pieczy zastępczej współpracujących z rodzinami zastępczymi, o telefon komórkowy służbowy.	Ilość zakupionych telefonów.
	Realizacja projektów/ programów realizowanych na rzecz pieczy zastępczej.	PCPR	Tworzenie programów/ projektów na rzecz pieczy zastępczej.	Liczba realizowanych projektów.
4. Spełnianie obowiązujących standardów w placówkach opiekuńczo-wychowawczych.	Kontynuacja wypracowanych działań systemu wychowawczego pokrewnego do systemu rodzinnego w placówkach opiekuńczo-wychowawczych.	Fundacja Społeczna „Bona Fide” PCPR	Zapewnienie wychowankom instytucjonalnej pieczy zastępczej zaspokajania niezbędnych potrzeb.	Liczba wychowanków umieszczonych w placówkach.
			Integracja wychowanków umieszczonych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych.	Liczba spotkań i wyjazdów integracyjnych.
	Współpraca z instytucjami na rzecz dobra dziecka.	Fundacja Społeczna „Bona Fide” PCPR ośrodki pomocy społecznej rodzina naturalna	Wykorzystanie nowych form współpracy pomiędzy pracownikami placówki opiekuńczo-wychowawczej a pracownikami PCPR w Sztumie. Wypracowanie modelu współpracy.	Ilość spotkań dotyczących współpracy.
			Prowadzenie działań placówki opiekuńczo-wychowawczej z pracownikiem socjalnym/asystentem, rodziny celem powrotu dziecka do rodziny biologicznej. Praca z rodziną naturalną.	Liczba dzieci, które powróciły do rodziny naturalnej.

5. Wspieranie usamodzielniających się wychowanków rodzinnej oraz instytucjonalnej pieczy zastępczej.	Wsparcie w procesie usamodzielnienia.	PCPR, Fundacja Społeczna „Bona Fide” ośrodki pomocy społecznej	Wspieranie podopiecznych w procesie usamodzielniania.	Liczba pełnoletnich podopiecznych objętych wsparciem koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej oraz specjalisty pracy z rodziną.
			Opracowanie programu dla usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej.	Liczba opracowanych programów.
			Pomoc w opracowaniu indywidualnego programu usamodzielniania.	Liczba opracowanych programów. Ilość usamodzielnionych osób.
			Organizacja spotkań z wychowankami przed osiągnięciem pełnoletności celem przekazania wiadomości o procesie usamodzielnienia.	Liczba spotkań (grupowe, indywidualne).
			Pomoc specjalistyczna dla usamodzielnionych już wychowanków pieczy zastępczej: porady psychologiczne, prawne oraz wsparcie pracownika socjalnego.	Ilość osób korzystających ze wsparcia.
			Przyznawanie pomocy finansowej oraz rzeczowej: kontynuowanie nauki, usamodzielnienie oraz pomoc na zagospodarowanie.	Kwota wypłacanych świadczeń.
	Wsparcie w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych.	PCPR, Fundacja Społeczna „Bona Fide” ośrodki pomocy społecznej	Umożliwienie wychowankom zamieszkania w mieszkaniu chronionym.	Ilość osób przebywających w mieszkaniu chronionym.
	Udzielanie pomocy podopiecznym w celu uzyskania lokalu z zasobów gminnych.		Ilość przydzielonych mieszkań.	
	Koordinacja działań związanych		Ilość pracowników koordynacyjnych	

IV. LIMIT RODZIN ZASTĘPCZYCH ZAWODOWYCH W LATACH 2022-2024

Zgodnie z art. 180 ust. 1 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej należy zaplanować i określić coroczny limit rodzin zastępczych zawodowych. W związku z powyższy ustala się limit na 3 lata działalności programu. Zakłada się, że w każdym roku zostaną stworzone warunki do powstania 1 nowej rodziny zawodowej, uzyskując w roku 2024 limit 15 rodzin zawodowych.

Limity rodzin w poszczególnych latach wyglądają następująco:

- ✓ 2022 rok – 13 rodzin zastępczych zawodowych
- ✓ 2023 rok – 14 rodzin zastępczych zawodowych,
- ✓ 2024 rok – 15 rodzin zastępczych zawodowych.

V. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU

Źródłem finansowania działalności Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Sztumskim na lata 2022-2024 będą środki finansowe pochodzące przede wszystkim z:

- ✓ budżetu powiatu sztumskiego,
- ✓ budżetu państwa,
- ✓ budżetów powiatowych,
- ✓ budżetu samorządów gminnych,
- ✓ programów, głównie z Regionalnego Programu Operacyjnego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego,
- ✓ ze środków pozabudżetowych pozyskanych z innych źródeł.

VI. BENEFICJENCI ORAZ REALIZATORZY PROGRAMU

Program Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Sztumskim na lata 2022-2024 skierowany jest w szczególności do:

- ✓ rodzin zastępczych spokrewnionych, niezawodowych oraz zawodowych,
- ✓ osób prowadzących rodzinne domy dziecka,
- ✓ wychowanków przebywających w pieczy zastępczej,
- ✓ rodziców biologicznych dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej,
- ✓ osób pełnoletnich opuszczających pieczę zastępczą,
- ✓ kandydatów do pełnienia funkcji rodzin zastępczych lub prowadzenia rodzinnych domów dziecka,
- ✓ rodzin pomocowych,
- ✓ osób kierujących oraz wychowawców placówek opiekuńczo-wychowawczych,
- ✓ kadry instytucji wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej.

Realizatorem niniejszego programu będzie Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Sztumie, przy współpracy z:

- ✓ rodzinami zastępczymi i prowadzącymi rodzinnych domów dziecka,
- ✓ rodzinami pomocowymi,
- ✓ placówkami opiekuńczo-wychowawczymi,
- ✓ Kuratorami Sądu Rejonowego w Kwidzynie,
- ✓ Poradnią Psychologiczno- Pedagogiczną,
- ✓ organizacjami pozarządowymi,
- ✓ Kościołami i związki wyznaniowymi,
- ✓ Policją,
- ✓ ośrodkami pomocy społecznej,
- ✓ placówkami oświatowymi,
- ✓ lokalnymi mediami.

VII. MONITORING I EWALUACJA PROGRAMU

Głównym realizatorem Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Sztumskim na lata 2022-2024 będzie Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Sztumie, które będzie również odpowiedzialne za monitoring i ewaluację niniejszego programu.

Monitoring programu odbywać się będzie poprzez ocenę stopnia realizacji opisywanego programu na podstawie osiągniętych wskaźników.

Program będzie miał charakter otwarty i będzie podlegał ewaluacji w zależności od pojawiających się potrzeb i możliwości finansowych powiatu w zakresie rozwoju pieczy zastępczej.

Informacje z realizacji Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Sztumskim na lata 2022-2024 przedkładane będą Zarządowi Powiatu i Radzie Powiatu co roku, łącznie ze sprawozdaniem z działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie.

UZASADNIENIE

Zgodnie z art. 180 pkt 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej do zadań własnych powiatu należy opracowanie i realizacja 3-letnich powiatowych programów dotyczących rozwoju pieczy zastępczej, zawierających między innymi coroczny limit rodzin zastępczych zawodowych.

Celem głównym „Programu rozwoju pieczy zastępczej w powiecie sztumskim na lata 2022- 2024” jest rozwijanie systemu pieczy zastępczej na terenie powiatu sztumskiego, ze szczególnym uwzględnieniem rodzinnych form pieczy zastępczej. Informacje z realizacji programu przedkładane będą Zarządowi Powiatu i Radzie Powiatu co roku, łącznie ze sprawozdaniem z działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Sztumie.

Mając na uwadze powyższe, podjęcie niniejszej uchwały jest uzasadnione.